

Nr 135.

Ankom till riksdagens kansli den 23 maj 1941 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att med stiftelsen Göteborgs Welanderhem träffa avtal om upplåtande av stiftelsens fastighet i Göteborg för vård av barn, som lida av reumatisk sjukdom.

(3:e avd.)

I propositionen nr 224 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 2 maj 1941, föreslagit riksdagen medgiva, att Kungl. Maj:t må bemyndiga pensionsstyrelsen att med stiftelsen Göteborgs Welanderhem träffa avtal i huvudsaklig överensstämmelse med ett propositionen bilagt avtalsförslag om upplåtande av stiftelsens fastighet i Göteborg för vård av barn, vilka lida av reumatisk sjukdom.

Kungl. Maj:ts förslag grundar sig på en av *pensionsstyrelsen* den 19 februari 1941 gjord framställning i ämnet.

Däri har styrelsen till en början erinrat om att de åtgärder, som i vårt land hittills vidtagits speciellt för vården av reumatiskt sjuka, huvudsakligen avsett vuxna personer och bland dessa övervägande de mera kroniska ehuru ej obotliga fallen. För bekämpande av reumatism hos barn hade några motsvarande anstalter icke träffats. Barnreumatismens socialmedicinska och nationalekonomiska betydelse hade enligt styrelsen knappast tillfullo insetts förrän under de senaste årtiondena. Att det stora flertalet av de vanliga hjärtfelen, klaffelen, ledde sitt ursprung från akuta reumatiska attacker hade visserligen länge varit känt men däremot icke att den största delen av dessa ådragits i barndomen. Den reumatiska infektionen förlöpte under barndomen ofta mycket smygande och bleve därför lätt förbisedd. Enligt erfarenhet från olika länder ägde hos patienter i 50-årsåldern minst 60 procent och hos patienter i 20- och 30-årsåldrarna 90 procent av alla hjärtfel reumatiskt ursprung. Man hade anledning tro, att i vårt land årligen inträffade minst 10,000 sjukdomsfall i reumatisk feber och mellan 2,000 och 3,000 dödsfall i hjärtsjukdom orsakad av reumatisk infektion. Bland de av styrelsen årligen på grund av invaliditet nybeviljade tilläggspensionerna och invalidunderstöden (omkring 20,000) torde, såvitt man kunde beräkna, 3 à 4 procent belöpa på klaffel av

reumatiskt ursprung, i de allra flesta fall ådragna under barndomen och de första ungdomsåren.

Då pensionsstyrelsens kuranstalter icke lämpade sig för vård av de barn, varom nu vore fråga, ansåge styrelsen önskvärt, att dessa kunde beredas vård å särskilt för dem avsett hem, där jämväl skolundervisning kunde meddelas. Möjlighet hade nu yppats att för en jämförelsevis ringa kostnad anordna ett lämpligt hem för en försöksverksamhet på området genom att stiftelsen Göteborgs Welandershem förklarar sig villig att under vissa förutsättningar ställa sitt hem i Göteborg till förfogande för ändamålet. Hemmet, som torde kunna mottaga 25, högst 30 barn, hade vid besiktning av representanter för pensionsstyrelsen befunnits väl lämpa sig för en sådan verksamhet.

Pensionsstyrelsen framhåller vidare, att Welandershemmets styrelse, med utgångspunkt från förhållandena i Göteborg, beräknat antalet nya sjukdomsfall per år i vårt land, vilka kunde antagas behöva sluten vård av nu ifrågasvarande slag, till mellan 100 och 250. Pensionsstyrelsens överläkare hade för sin del ansett, att behovet komme att ligga något högre. Vid en försöksverksamhet, varom nu vore fråga, där man för vårt lands vidkommande rörde sig på oprövad mark, syntes det pensionsstyrelsen särskilt angeläget att framgå med försiktighet.

Såsom utgångspunkt för en överenskommelse med stiftelsen bör enligt pensionsstyrelsen gälla, att verksamheten skall bedrivas på försök, förslagsvis under en tid av tio år, dock med rätt för pensionsstyrelsen att frånträda avtalet efter ett års uppsägning, och att barn från hela landet skola mottagas å hemmet. Företrädesvis borde å hemmet intagas barn under 16 år, som erhållit förberedande behandling å lasarett eller barnsjukhus, men i undantagsfall skulle intagning av andra patienter kunna medgivas. Skulle pensionsstyrelsen icke helt kunna använda hemmet, föreslås, att stiftelsen skall äga rätt belägga de av styrelsen icke disponerade platserna.

I fråga om barnens förmåner i hemmet samt de avgifter, som borde uttagas, yttrar styrelsen bland annat:

Kostnaderna för barnens resor till och från hemmet böra, i likhet med vad som gäller för patienter å styrelsens kuranstalter, bestridas av pensionsstyrelsen, varvid jämväl bidrag bör kunna utgå för vårdares resa, i fall då barn med hänsyn särskilt till åldern icke kan företaga resan på egen hand. Å hemmet böra barnen erhålla tandvård och ortopediska bandage i likhet med vad som nu sker med patienter å styrelsens kuranstalter. Åt barn i skolåldern bör lämnas skolundervisning, vilken bör meddelas å själva hemmet. Göteborgs stad har hittills bestritt kostnaderna för undervisning åt de barn, som nu vistas å hemmet, och det finnes enligt styrelsens för hemmet åsikt ej anledning antaga att så icke kommer att ske i fortsättningen. I övrigt böra barnen beredas lämplig sysselsättning. Enligt en av stiftelsen verkställd och av pensionsstyrelsen granskad beräkning torde, med utgångspunkt från rådande förhållanden och under förutsättning av en normal beläggning, dagskostnaderna vid hemmet kunna beräknas till 5 kronor 50 öre per barn. I detta belopp inbegripas alla omkostnader för barnens uppehälle, vård m. m.

Som bidrag till dessa kostnader borde av barnets målsman uttagas en avgift av lägst en krona. För personer över 16 år borde dock styrelsen äga rätt att, om så skulle finnas lämpligt, uttaga en något högre avgift.

Med dessa utgångspunkter beräknas pensionsstyrelsens kostnader för år, sedan inbetalade vårdavgifter fråndragits, till omkring 45,000 kronor, under förutsättning att hemmet är fullbelagt.

Pensionsstyrelsen förklarar sig icke hava något att erinra mot ett av stiftelsen framställt förslag, att verksamheten skulle bedrivas av stiftelsen såsom särskilt rättssubjekt. För närvarande utsåges ordföranden och två ledamöter jämte en suppleant i stiftelsens styrelse av Kungl. Maj:t samt återstående tre ledamöter och en suppleant av stadsfullmäktige i Göteborg. Av revisorerna utsåges en jämte suppleant för honom av Kungl. Maj:t och två jämte en suppleant av stadsfullmäktige i Göteborg. Med hänsyn till verksamhetens karaktär av försöksverksamhet hade pensionsstyrelsen ingen erinran mot att stiftelsens styrelse och revisorer tills vidare utsåges på samma sätt som dithills. En av pensionsstyrelsen utsedd representant borde emellertid äga rätt att närvara vid stiftelsens eller dess styrelses sammanträden, varjämte pensionsstyrelsen borde vara berättigad att taga kännedom om förhållandena å hemmet samt taga del av stiftelsens räkenskaper.

Beträffande vissa av stiftelsen hos pensionsstyrelsen framställda ersättningsanspråk uppgiver pensionsstyrelsen i sin skrivelse följande:

Stiftelsen har i särskild skrivelse till pensionsstyrelsen anhållit dels om ett belopp av 40,000 kronor för vissa reparations- och ändringsarbeten samt för nyanskaffning och komplettering av inventarier, dels ock om 2,200 kronor för inköp av en electrocardiograf. Vid den av representanter för pensionsstyrelsen verkställda besiktningen av hemmet har framgått, att vissa reparationsarbeten samt viss del av nyanskaffningen torde kunna anstå. Förutom anslag till anskaffande av electrocardiograf, vilken för närvarande betingar ett pris av omkring 2,200 kronor, anser pensionsstyrelsen att kostnaderna för nödvändiga reparations- och ändringsarbeten samt nyanskaffning och komplettering av inventarier, med nuvarande priser, kunna beräknas uppgå till något över 30,000 kronor. Därest hemmet kommer att användas för nu föreslaget ändamål, har pensionsstyrelsen för avsikt att bevilja stiftelsen de erforderliga medlen från det till styrelsens förfogande ställda anslaget till annan verksamhet, avsedd att i folkpensioneringens intresse förebygga eller häva arbetsoförmåga eller befordra folkhälsan.

Vid propositionen är såsom bilaga fogat ett enligt ovan angivna grunder uppgjort förslag till avtal, om vilket pensionsstyrelsen och stiftelsen enats.

Över pensionsstyrelsens förslag hava utlåtanden inforrats från *medicinalstyrelsen* och *statskontoret*. En redogörelse för innehållet i dessa utlåtanden återfinnes i propositionen, sid. 6—7.

Departementschefen har för egen del anfört:

Den av pensionsstyrelsen föreslagna åtgärden avser att i visst hänseende få till stånd en komplettering av den av styrelsen bedrivna invaliditetsförebyggande verksamheten. Någon erfarenhet från vårt land beträffande resultatet av vård å särskilda sjuk- och vårdhem av barn, som lida av hjärtinflammation som följd av reumatisk infektion, finnes icke. Det är med

hänsyn härtill i detta fall närmast fråga om en försöksverksamhet. Jag har emellertid genom pensionsstyrelsens skrivelse i ärendet bibragts den uppfattningen, att ett vårdhem av ifrågasatt slag skulle hava en betydelsefull uppgift att fylla och att det finnes grundad anledning antaga, att hemmet skall kunna lämna ett med hänsyn till storleken av de nedlagda kostnaderna synnerligen värdefullt bidrag till kampen mot invaliditetssjukdomarna. Ett genomförande av pensionsstyrelsens förslag kan icke heller anses föregripa den omprövning av frågan om reumatikervårdens utbyggande, varom innevarande års riksdag hemställt i skrivelse nr 190. Då jag vidare finner det upprättade förslaget till avtal mellan pensionsstyrelsen och stiftelsen kunna i huvudsak godtagas, tillstyrker jag pensionsstyrelsens förslag. Jag utgår därvid från att Kungl. Maj:t kommer att bifalla en av stiftelsen gjord framställning att få använda stiftelsens donationsmedel för det nya ändamålet samt jämväl kommer att fastställa härför erforderliga stadgeändringar.

Vad härefter angår den ekonomiska sidan av saken beräknas det föreslagna avtalets genomförande komma att medföra dels en engångsutgift å något över 32,200 kronor, dels och till omkring 45,000 kronor beräknade årliga driftkostnader. Nämnda kostnader, vilka skola bestridas från det under femte huvudtiteln uppförda reservationsanslaget till åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet, beräknas dock icke behöva medföra någon höjning av nämnda anslag för innevarande eller nästa budgetår. Utgångspunkt för denna beräkning är det antagandet, att anslaget tillföres visst belopp, varmed pensionsstyrelsen numera hos Kungl. Maj:t yrkat ersättning i anledning av att dess kuranstalt i Malmö tagits i anspråk av militärmyndigheter. Nämnda ersättningsfråga är, enligt vad jag inhämtat, ännu ej så beredd, att den kan upptagas till avgörande. Oavsett utgången av nämnda ärende påverkar dock avtalet mellan pensionsstyrelsen och stiftelsen, vilket är slutet på tio år med rätt för pensionsstyrelsen att med ett års uppsägningstid frånträda avtalet, storleken av ifrågavarande anslag eventuellt ända fram till den 1 juli 1951. Med hänsyn härtill finner jag ärendet böra underställas riksdagens prövning.

Utskottet.

Kungl. Maj:ts förslag har icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må medgiva, att Kungl. Maj:t må bemyndiga pensionsstyrelsen att med stiftelsen Göteborgs Welanderhem träffa avtal i huvudsaklig överensstämmelse med det vid propositionen fogade avtalsförslaget om upplåtande av stiftelsens fastighet i Göteborg för vård av barn, vilka lida av reumatisk sjukdom.

Stockholm den 23 maj 1941.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 133.